

Sinteza discutiilor reuniunii rectorilor Cluj-Napoca, 17 noiembrie 2001

Pe data de 17.XI. 2001, a avut loc la Universitatea Babes Bolyai din Cluj-Napoca reuniunea rectorilor din principalele universitati si institute de învățământ superior din România. Cu aceasta ocazie s-a hotărât înființarea *Rețelei Universitatilor Antreprenoriale din România*. Problemele discutate au fost: aspecte ale autonomiei universitare, finanțarea universitatilor, restructurarea studiilor universitare, asigurarea calitatii în învățământul superior, aplicarea ECTS, mobilitatea studentilor si a cadrelor didactice, crearea spațiului european al cercetării științifice, studiarea limbilor moderne în universitati, politica de dezvoltare a resurselor umane.

La reuniune au participat:

Prof.dr. Stefan Avadanei – Universitatea “Al.I.Cuza” Iasi
 Prof.dr. Constantin Bratianu – Universitatea Politehnica Bucuresti
 Prof.dr. Ion Ciuca – Ministerul Educatiei si Cercetarii
 Prof.dr. Ion Dumitrache – Universitatea Politehnica Bucuresti
 Prof.dr. Cezar Ionescu – Universitatea Politehnica Bucuresti
 Prof.dr. Mihai Korka – Academia de Stiinte Economice Bucuresti
 Prof.dr. Andrei Marga – Universitatea Babes Bolyai Cluj-Napoca
 Prof.dr. Ioan Mihai – Universitatea de Vest Timisoara
 Prof.dr. Adrian Miroiu – Scoala Nationala de Stiinte Politice si Administrative
 Prof.dr. Ion Gh. Rosca – Academia de Stiinte Economice Bucuresti
 Prof.dr. Lazar Vlasceanu – CEPES UNESCO
 Prof.dr. Constantin Râpa - Academia de Muzica “Gheorghe Dima” – Cluj-Napoca
 Prof.dr. Mihai Zdrengea - UMF “Iuliu Hatieganu” – Cluj-Napoca
 Alte cadre didactice de la Universitatea Babes Bolyai din Cluj-Napoca.

Autonomia universitara

1. Conceptul autonomiei universitare – Salamanca

În cadrul reuniunii de la Salamanca sau mentionat indicatorii autonomiei universitare în Europa de azi: transferul proprietatilor de la stat la universitati; transparenta finantarii de la guvern; veniturile proprii sa nu afecteze alocarile bugetare; decizia de a stabili numarul locurilor la admitere; taxele si marimea acestora; stabilirea salariilor si angajarea personalului de care este responsabilă universitatea însasi.

2. Situatia autonomiei universitare în România

Principalele probleme discutate:

- lipsa unor reglementari legislative clare, care sa defineasca si sa delimiteze conceptul de autonomie universitara cu toate implicatiile lui, determina existenta unor neconcordanțe între aspectul principial si cel procedural al autonomiei;

- lipsa unei legi a universitatilor prin care sa se defineasca universitatea, obiectivele si rolul ei în societate;
 - nu exista un sistem clar structurat al criteriilor de ierarhizare al universitatilor pe baza caruia sa se diferentieze finanțarea universitatilor ca si componenta a autonomiei acestora;
 - conceptul de autonomie este înțeles diferit de către fiecare universitate, în funcție de propriile necesități, neexistând o colaborare între aceste institutii în definirea conceptului; lipsește o clarificare la nivel national, legea învățământului nefiind foarte clara din acest punct de vedere;
- #### 3. Concluzii si propuneri de actiune pentru întarirea autonomiei universitare
- conlucrarea în vederea elaborarii unei legi a universitatii care sa consacre autonomia universitara, sa clarifice conceptul de universitate (delimitarea conceptului de “universitate de stat” si a celui de “univer-

sitate de utilitate publica”) si rolul, raspunderea publica ale ei;

- cresterea autonomiei financiare în cadrul autonomiei universitare;
- deconcentrarea autonomiei financiare spre facultati si chiar catedre.

Finantarea universitatilor

1. Aplicarea finantarii globale

Institutiile de învățământ superior sunt finanțate, în mare parte, din fonduri de la bugetul de stat. Pentru o mai mare transparență a alocărilor bugetare s-a trecut la finanțarea globală. Aceasta cuprinde finanțarea de bază și finanțarea complementară. Până în acest moment, finanțarea complementară în funcție de calitatea învățământului, nu a fost aplicată.

2. Aspecte ale aplicării finantării în universitățile din România

- transparență limitată în ceea ce privește alocarea resurselor financiare de către stat;
- necorelări între Legea Învățământului și Legea Finanțelor Publice în ceea ce privește gestionarea resurselor financiare de către universități;
- existența unor reglementări complicate în ceea ce privește accesarea și utilizarea fondurilor;
- numărul mare de taxe și impozite pe care instituțiile de învățământ superior au obligația să le vireze statului;
- este mare pericolul impozitării veniturilor proprii.

3. Concluzii și propuneri de acțiune

- crearea autonomiei financiare în termeni operaționali;
- nelimitarea prin reglementări a acumulării și folosirii resurselor proprii;
- includerea performanței universitare între criteriile de finanțare;
- generalizarea taxelor de studii. Se poate realiza prin trei pași: studenții să poată lua împrumuturi bancare pentru plata studiilor; punerea în aplicare a ordonanței care reglementează posibilitatea studenților de a trece de la învățământul finanțat de la bugetul de stat la cel cu taxă și invers; acordarea unui număr mai mare de burse sociale.

- autonomizarea financiară a facultăților;
- elaborarea mai riguroasă a Planurilor Strategice Institutionale, astfel încât să se constituie într-un instrument puternic de negociere cu finanțatorii. MEC va trebui să analizeze în detaliu aceste Planuri Strategice și să condiționeze finanțarea de elaborarea și îndeplinirea lor corespunzătoare.

Restructurarea studiilor universitare

1. Aplicarea în Europa - Orientarea Bologna

Pentru realizarea spațiului european de învățământ superior o importanță deosebită are adoptarea unui sistem bazat pe două cicluri principale. Acesta este și unul din punctele principale ale Declarației de la Bologna.

În multe țări, (Austria, Olanda, Letonia, Elveția, Norvegia, Ungaria) s-a trecut la organizarea învățământului universitar pe două cicluri de programe de studiu: programe de nivel licență și programe postuniversitare. Introducerea noii structuri reprezintă o oportunitate de a crea mai multă transparență în cadrul câmpului european de învățământ superior și pentru a promova mobilitatea internațională.

2. Situația în România

- încă există formalism în structurarea pe cicluri; diplomele aferente trebuie însoțite de modificarea adecvată a curriculumului;
- legislația nu definește Masteratul ca și continuă cât și drepturi dobândite după absolvire; lipsește corelarea activității reale de cercetare cu finalitatea Masteratului;
- s-a desființat Masteratul ca formă de studii;
- în ceea ce privește Studiile Aprofundate, în statele europene nu există o formă de învățământ echivalentă;
- în ceea ce privește studiile doctorale, se constată o lipsă de preocupare privind alinierea acestora la standardele europene;
- nu este definit statutul absolvenților de colegiu pe piața muncii.

3. Concluzii și propuneri de acțiune

- compatibilizarea curriculumului cu cerințele realității culturale, sociale și economice;

- flexibilizarea rutelor de studiu;
- reanalizarea Studiilor Aprofundate din cauza inconsistentei activitatilor de predare/învatare (cursuri serale, în week-end); s-ar putea propune inclusiv eliminarea acestei forme de învățământ;
- definirea mai riguroasă a Masteratului (cerinte, cercetare, cunostinte si abilitati dobândite) si acreditarea lui în acelasi fel ca si studiile de nivel licenta;
- regândirea finantarii Masteratului, astfel încât sa recompenseze activitatea stiintifica si de cercetare pe care o presupune acest nivel de pregatire; acum sunt acoperite cam o treime din costurile aferente;
- corelarea studiilor de masterat cu cele doctorale;
- cresterea numarului de Masterate cu predare într-o limba de circulatie internationala, pentru atragerea si a studentilor straini;
- constituirea unui grup care sa monitorizeze aplicarea Declaratiei de la Bologna;
- stabilirea unor criterii pe baza carora universitatilor sa li se acorde dreptul de a desfasura programe postuniversitare;
- asigurarea calitatii, compatibilitatii si comparabilitatii studiilor postuniversitare;
- flexibilizarea pregatirii postuniversitare prin organizare modulara.

Asigurarea calitatii în învățământul superior

1. Orientari europene

Calitatea institutiilor de învățământ devine un factor important în dezvoltarea acestora si în competitia pentru resurse si studenti. Se urmareste cooperarea la nivel european pentru asigurarea calitatii în învățământul superior. În acest sens a fost creata ENQA (European Network for Quality Assurance). Asigurarea calitatii contribuie la crearea spatiului academic european, constituindu-se în instrumentul de asigurare a compatibilizarii si comparabilitatii.

2. Sistemul de Management al Calitatii în România

- preocuparile privind introducerea sistemelor de calitate în universitati se afla în stadiu incipient în lipsa unui cadru legis-

lativ aferent si a sprijinului necesar (financiar, logistic, informational);

- la nivel national, s-a suspendat si apoi anulat Sistemul de Management al Calitatii;
- lipsa unei culturi a calitatii;
- conceptul de "calitate" este insuficient înțeles, existând o focalizare a atentiei pe latura de evaluare a procesului educational, ignorându-se celelalte componente pe care aceasta le include (învățământ, cercetare, servicii interne si externe); lipseste evaluarea institutionala;
- se observa o insuficienta deschidere a institutiilor de învățământ superior catre învățământul preuniversitar si catre societate în general, care sa determine o anumita cerinta de calitate si relevanta a ofertei educationale pentru nevoile individuale de dezvoltare personala si profesionala, precum si pentru nevoile de dezvoltare integrata sociala si economica a comunitatii, în noul context al dezvoltarii regionale;

3. Concluzii si propuneri de actiune:

- introducerea unui sistem de Management al Calitatii în fiecare institutie de învățământ superior (trecerea de la nivel de filozofie catre indicatori operationali);
- crearea unor consortii/rețele prin care sa se promoveze cooperarea institutiilor de învățământ superior si preuniversitar, precum si parteneriatul acestora cu reprezentantii lumii afacerilor si a muncii, ai autoritatilor locale si ai comunitatii, în general.
- colaborarea între universitati privind obtinerea de resurse financiare prin programe nationale si internationale în domeniul calitatii;
- realizarea unei ierarhizari la nivel national privind asigurarea calitatii, care creeaza premisele trecerii la standardele internationale de calitate; cooperarea universitatilor în vederea elaborarii unui set de criterii si proceduri de evaluare a calitatii.

Aplicarea ECTS (creditele transferabile)

1. ECTS în Europa

În ceea ce priveste sistemul de credite, tarile au reactionat diferit, atât ca modalitate de punere în aplicare, cât si ca durata a masurilor pregătitoare. În unele tari, siste-

mul ECTS a fost deja introdus (Norvegia, Letonia) sau este în curs de definitivare (Ungaria). În unele tari (Suedia, Belgia), introducerea sistemului de credite este de abia acum în discutie, urmând să fie introdus în 2002-2003.

2. Situatia în România

- în universitățile participante la reuniune, s-a introdus sistemul de credite; în restul universităților din țara ECTS s-a introdus doar parțial;
- există rigiditate în aplicare (nu se iau în considerare credite de la alte facultăți); rutele de studiu nu se pot compune din credite luate la diferite universități.

3. Concluzii și propuneri de acțiune

- este necesară o reformă a curriculumului pentru a face funcțional ECTS, care să confere o flexibilitate marită în alegerea și formarea rutelor de studiu.

Mobilitatea studenților și a cadrelor didactice

1. Situatia în Europa

În ceea ce privește țările din centrul și estul Europei se înregistrează o creștere importantă a mobilităților, în sensul plecării unui număr mare de studenți în alte țări pentru continuarea studiilor. Au apărut noi programe internaționale care le permit atât cadrelor didactice cât și studenților să se deplaseze în alte centre universitare pentru diferite perioade de timp. În luna decembrie se va lansa programul de Master european, în cadrul căruia fiecare student va trebui să-și susțină examenele în cel puțin trei țări și cinci universități.

2. Situatia în România

- statisticile Ministerului Educației și Cercetării relevă că la universitățile participante, numărul studenților străini (nemoldoveni) platitori de taxe este infim: 36 la Universitatea "Al.I.Cuza"; 29 la Universitatea "Babes-Bolyai" Cluj-Napoca; 58 la Politehnica București; numărul acestora ar trebui să reprezinte 10% din numărul total de studenți ai unei universități;
- schimburile ERASMUS sunt reduse, existând mobilități la diferite universități,

de ordinul unităților sau zecilor, când ar trebui să fie de ordinul miilor;

- lipsa cursurilor predate în limbi de circulație internațională, precum și o insuficiență promovare a imaginii universitare, au ca efect numărul redus al studenților străini care vin să studieze în România;

3. Concluzii și propuneri de acțiune:

- atragerea studenților străini (programe mai atractive, limbi de predare accesibile, finanțarea masteratului);
- asigurarea condițiilor decente de locuire;
- elaborarea unor politici de promovare ofensivă a imaginii universităților pe plan internațional;
- în ceea ce privește cadrele didactice, este necesară orientarea către dubla angajare în două universități (una internă și una din afara țării).

Crearea spațiului european al cercetării științifice

1. Sistemul pe plan european

Tot mai multe țări consideră că este necesară transparența sistemului de cercetare și recunosc importanța creării unei rețele europene de cercetare. Este necesară determinarea domeniilor de cercetare de interes mondial și a altor domenii care sunt insuficient dezvoltate sau chiar deloc.

2. Situatia în România

- accesul universităților din România la programele europene de cercetare este foarte slab;
- lipsa de organizare a cercetării la nivelul multor universități;
- nu există o motivare financiară a cercetătorilor;
- Direcția Generală pentru Integrare Europeană și Relații Internaționale a MEC este slab organizată din punctul de vedere al creării unui cadru favorabil cooperării în Programele Cadru FP5 și FP6; rata de acceptare a programelor românești este foarte scăzută. În alte țări (Ungaria, Cehia etc.), se oferă finanțare pentru organizarea rețelelor de universități-institute-companii pentru pregătirea programelor de cercetare europeană.

3. Concluzii si propuneri de actiune:

- liberalizarea accesului la fondurile de cercetare;
- crearea unor retele de cercetare internationale cu cooperarea interna a universitatilor din consorțiu;
- integrarea institutelor de cercetare în universitati;
- crearea Parcurilor Industriale si utilizarea finantarilor europene pentru ele;
- sensibilizarea MEC pentru finantarea speciala si organizarea unor centre teritoriale de cooperare pe tematicile cercetarii europene.

Studierea limbilor moderne în universitati

1. Situatia în Europa

Anul 2001 este Anul European al limbilor.

Un accent tot mai mare se pune pe studierea limbilor moderne în universitati.

2. Situatia în România

- trecerea de la studierea unei singure limbi straine la studierea a doua limbi de circulatie internationala în universitati; limba nu mai este un mijloc de comunicare numai ci si un mediu de dezvoltare profesionala;
- introducerea limbii de tip C la specializarea Limbi Moderne Aplicate din cadrul Facultatii de Litere, Universitatea "Babes-Bolyai";
- s-au creat Centre pentru studierea limbilor straine;
- s-a restrâns numarul de ore de limbi straine din programa preuniversitara.

3. Concluzii si propuneri de actiune

- extinderea în universitati a cursurilor sustinute într-o limba straina;
- extinderea în preuniversitar a numarului orelor de predare a limbilor straine si punerea accentului pe comunicare în limba straina – nu numai pe literatura;
- introducerea a doua limbi straine la admiterea la doctorat.

Politica de dezvoltare a resurselor umane

1. Situatia în Europa

O importanta tot mai mare se acorda dezvoltarii resurselor umane din cadrul institutiilor de învățământ superior. Pentru a-si îndeplini cu succes obiectivele, universitatile au nevoie de un personal competent; problema este atât a atragerii personalului cât si a pastrarii acestuia. Problema brain drain-ului afecteaza si universitatile europene;

2. Situatia în România

- salarizare slaba si uniformizata preconizata a se aplica, încalcându-se unul din principiile autonomiei universitare;
- parasirea universitatii de catre multe cadre didactice tinere în special;
- personalul didactic nu are o pregatire psihopedagogica suficienta;
- lipsa pregatirii manageriale a unor cadre didactice de conducere;
- norma este o frâna; coroborarea ridicarii salariului cu cresterea normei distruge capacitatea de participare la cercetare a personalului didactic;
- lipsa cursurilor de perfectionare pentru personalul nedidactic.

3. Concluzii si propuneri de actiune:

- elaborarea unor politici de personal la nivel de universitati, pe un orizont de timp de zece ani;
- asigurarea unei pregatiri manageriale a cadrelor de conducere, crearea culturii Managementului Strategic;
- pregatirea psihopedagogica la nivelul noilor standarde europene pentru personalul academic al universitatii;
- pregatirea continua a întregului personal, didactic si nedidactic;
- elaborarea unor politici privind absorbtia noilor tehnici electronice în procesul de predare/cercetare;
- este necesara adoptarea unui sistem de salarizare diferentiata, corelat cu performanta profesionala.

Concluzii

Crearea **Rețelei Universitatilor Antreprenoriale (RAU)** drept scop promovarea conceptelor novatoare în învățământul superior. Universitatea antreprenoriala vizeaza abordarea dezvoltarii institutionale în

întregul ei (învatamânt, cercetare, facultati, departamente, catedre) urmarind atât procesul cât si rezultatele, dezvoltare corelata cu nevoile mediului cultural, social si economic. În felul acesta universitatile si prin ele sistemul învatamântului superior (pentru ca intereseaza atât dimensiunea institutionala cât si cea sistemica) devin deschise si inclusive, flexibile si raspund nevoilor de dezvoltare individuale si ale comunitatii.

În RAU se vor constitui grupuri de lucru, care punctual vor discuta si oferi solutii pentru rezolvarea problemelor majore ale învatamântului superior. Politicile antreprenoriale ale universitatilor din Retea vor fi coordonate prin întâlniri periodice.

Universitatile participante se constituie ca universitati fondatoare.

Reteaua ramâne deschisa si pentru celelalte universitati, cu conditia de a îndeplini urmatoarele criterii: inovatie manageriala (gradul de adoptare a prevederilor Declaratiei de la Bologna, introducerea unor criterii de calitate a institutiei si componentelor sale, conducere dupa Plan Strategic etc.); competitivitate stiintifica pe plan national si international; studii compatibilizate de Masterat si Doctorat; promovarea unor sisteme moderne de finantare si salarizare bazate pe performanta; asumarea universitatii ca institutie care ofera învatamânt de nivel înalt, învatare performanta, cercetare competitiva si servicii adresate societatii.

*Oficiul pentru Planificare Strategica
al Unitatii de Dezvoltare Strategica si Management (UDSM)
din Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca, staff@hera.ubbcluj.ro*